

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

Diarienummer U2020/05545

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm
2021-04-22

Remissvar gällande SOU 2020:59 Innovation som drivkraft – från forskning till nytta

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) tackar för att akademien har beretts möjlighet att ta del av, och yttra sig om, materialet i betänkandet och däri innehållande förslag.

IVAs syn

IVA har välkomnat utredningen då den aktualiserar betydelsen av att forskning vid lärosätena blir tillgängliga för omgivande näringsliv och samhälle och därmed bidrar till att bevara och öka Sveriges konkurrenskraft samt förmåga till innovation som de ledande kunskapsnationerna.

SOU 2020:59 sätter fokus på viktiga delar av ekosystemet som omger forskningens potential att omsättas till faktisk nytta och innovation. IVA ser det som ytterst betydelsefullt att regeringen tar ett övergripande ansvar, med berörda departement, om landets förmåga till innovation som bygger på nyttiggörande av forskning.

Utredningen väcker förhoppningar om att lärosätena ges förutsättningar och incitament att effektivt ta tillvara på forskares kunskap och resultat som lägger grunden till nya innovationer som möter samhällets aktuella och framtida behov. Likaså att uppdraget blir mer tydligt.

IVA stödjer och ser flera lovvärda förslag vilka kommenteras nedan. Vi avslutar vårt yttrande med generella kommentarer.

Sammanfattning

IVA stödjer att:

- Nyttiggörandebegreppet breddas.
- Lärosätena, på rektorsnivå, själva råder över fördelning av medel och verksamheter för främjande av nyttiggörande.
- Premiering sker av lärosäten som utvecklar sin och sina forskares förmåga att prestera inom nyttiggörandet.
- Utökning sker av verifieringsmedel, VFT-medel.
- Utveckling sker av modeller för uppföljning och utvärdering.
- Ökad entreprenöriell kompetens och faktisk erfarenhet kopplas till innovationsstödet.
- De innovationsstödjande verksamheterna sker i uppsökande form (idéscouting).
- Holdingbolagen får ett bredare uppdrag av samhällskaraktär.
- Styrningen, översikten och utvärderingen av statens holdingbolag utvecklas och ökar.

- Det var fjärde år sker en extern utvärdering av holdingbolagen.
- Ett utvecklat arbetssätt för att mer privat riskkapital matchas upp mot det statliga riskkapitalet.
- Prioriterade resurser och stödinsatser riktas till studenter.
- PRV ges fortsatt och utökad uppdrag för kompetenshöjande insatser inom immaterialrätt.

IVA stödjer inte att:

- Basanslag tas till nyttiggörandeuppdrag från befintliga basanslag.
- I föreslagen form etablera ett nationellt kunskapscentrum för entreprenörskap. Förslaget anses oklart och prematurt. IVA rekommenderar en bättre inramning och ändamålsförklaring som också särskiljer det från redan etablerade, nationella, initiativ.
- Inrätta ett finansieringsbolag för holdingbolagsverksamheterna. IVA ser det inte som en lämplig väg att centralisera och skapa nya statliga finansieringsorganisationer.

Nyttiggörande

Definitionen av nyttiggörande bidrar till att få en ökad och enad förståelse för hur kunskap och forskning kan omsättas till faktiska lösningar och produkter för ökad konkurrenskraft och samhällsnytta. IVA har, liksom utredningen, sett behovet av att öka förståelsen för alla de dimensioner som omger nyttiggörande. En breddad definition borgar också för att den så viktiga växelverkan med kunskapsöverföringen och kunskapsutbytet mellan forskning och näringsliv blir mer synlig och prioriterad.

En breddad definition av nyttiggörandet ökar kravet på att utveckla strukturer och strategier samt att se över regelverk som utgör såväl förutsättningar som hinder. IVA stödjer utredningens förslag om nyttiggörandebegreppet breddande. Vi uppmuntrar därför till att begreppet ytterligare beskrivs. Givet att det kopplas till mål, inom politiken och för lärosätena, som går att följa upp, mäta och utvärdera.

Det är IVAs förhoppning om att en bredare definition av nyttiggörandebegreppet också leder till en tydligare kravprofil för kompetenser som behöver återfinnas i innovationsstödet.

Kultur- och normfrämjande insatser behövs för att öka attraktionen och förmågan till nyttiggörande. Här ser vi behov av att se över incitamentsstrukturen som möjliggör och motiverar forskare att nyttiggöra forskning. Ett gott exempel är utvecklingen hos flera forskningsfinansierare där särskilda medel och kriterier kopplas till nyttiggörandeaktiviteter. IVA stödjer förslaget att premiera lärosäten som utvecklar sin och sina forskares förmåga att prestera inom nyttiggörandet.

IVA ställer sig positiv till utökning av verifieringsmedel, VFT-medel. Vi betonar vikten av att alla former av beviljade medel inom nyttiggörandeprocessen villkoras mot behov och kriterier för det faktiska ändamålet.

IVA avråder bestämt ifrån att basanslag tas till nyttiggörandeuppgift från befintliga basanslag. För det första behöver nyttiggörandeuppgiften få en högre prioritet än vad omfördelning av befintliga anslag idag skulle möjliggöra. För det andra måste finansieringen för nyttiggörandet utformas så att den ständigt uppmuntrar och belönar framgångsrika initiativ i nyttiggörandets alla olika dimensioner.

Styrning och ledning

IVA stödjer samtliga förslag som ger förutsättningar för långsiktiga verksamhetsförutsättningar för rådgivning, inkubation och investeringar som omger nyttiggörandeprocessen. Under förutsättning att det kopplas till lärosätenas förmåga och excellens att omsätta forskning till faktisk nytta i näringsliv och samhälle. IVA ställer sig därför generellt positiv till att varje lärosäte, på rektorsnivå, själva råder över fördelning av medel och verksamheter för främjande av nyttiggörande.

Här har politiken en viktig roll att spela så att nyttiggörandet får en högre dignitet, förutsättningar och prioritet vid lärosätena.

Mäta, följa upp och utvärdera

Uppföljning och utvärdering av lärosätenas arbete med nyttiggörande är nödvändigt då det lägger grunden till att kunna lära sig och förbättra verksamheter, och att skapa konkreta incitament för vidare utveckling av dessa. Men vi anser att de måste utgå ifrån att nyttiggörandet har fler dimensioner än vad som idag mäts.

IVA vill se en utveckling där såväl lärosätenas ledning, strukturer och dess forskare har incitament och stöd för nyttiggörande och innovation så att det i högre grad prioriteras men också premieras. Vi vill också se att metoder för uppföljning och utvärdering driver och utvecklar kvaliteten samt effektivitet i verksamheterna. Lika viktigt anser vi det vara att premiera lärosäten vars innovationsstödjande verksamheter också arbetar för att bidra till andra lärosätens utveckling inom innovationsstödet.

Numeriska indikatorer för uppföljning tenderar att vara kopplat till exempelvis idéflöde, bolagsstart och IP-rättigheter då dessa är enkla att redovisa. En styrning mot att endast fokusera på kvantitativa mått, på kort sikt, riskerar att leda till en redovisning som inte synliggör och stödjer långsiktiga effekter för samhälle och näringsliv. Detta är särskilt tydligt när det gäller samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning som påverkar samhällsutvecklingen och individens utveckling men inte leder till IPR eller nya företag.

IVA stödjer förslagen om att finna utvecklade modeller för uppföljning och utvärdering som rymmer mot förväntningar och mål för innovationsstödsverksamheterna. IVAs medskick är att utvecklade metoder ska sträva efter att vara effektiva och ta hänsyn till unika egenskaper och särskilda profiler samt regionala förutsättningar rådande vid våra lärosäten. Vi rekommenderar också att utvecklingen sker med tillvaratagande av redan förekommande metoder. Då det annars riskerar att ta fokus från den egentliga uppgiften.

Nationellt kunskapscentrum för entreprenörskap

Enligt IVAs uppfattning behövs det ett samlat nationellt grepp om centrala frågeställningar som utöver entreprenörskap - omger nyttiggörande och innovation i en bredare mening. Förslaget i sin nuvarande form anses därav oklart och prematurt och behöver få en bättre inramning och ändamålsförklaring som också särskiljer det från redan etablerade, nationella, initiativ. IVA kan därav inte stödja förslaget om en nationell centrubildning för entreprenörskap. Därtill ifrågasätts avgränsningen till enbart "entreprenörskap"¹.

För att förstå dimensionerna som nyttiggörande utgör bör också tillhörande kunskaper urskiljas. Med pågående aktiviteter² inom IVA visas behovet av att inom landet koordinera, sprida och höja kunskapen om både nyttiggörandet och entreprenörskap vid lärosätena. Och att det därav skulle möjliggöra att entreprenörskapsutbildning och innovationsstödsystem arbetar närmare varandra. Vilket också kunde möjliggöra att med större lätthet kunna matcha utbildning med praktisk utövning.

IVA ser det dock som angeläget med ett nationellt koordinerat och samlat grepp vilket kan förverkligas i form av ett "kunskapscentrum" men då baserat på nätverk och samarbete mellan redan befintliga kunskapsnav och aktörer. Vilket också borgar för en kostnadseffektiv lösning.

IVA delar några insikter som bör beaktas i frågan om kunskapscentrum:

- Uppdragets karaktär, en nationell aktivitets-, kunskap- och kommunikationsinriktad nationell samlingspunkt med agendan och fokus tydligt mot nyttiggörande, innovation och entreprenörskap.
 - o Skapar förutsättningar till att sammanfatta och kommunicera ny forskning inom kunskapsområden på ett strukturerat sätt.
 - o Bildar en kunskaps- och samarbetsmiljö som kompletterar och överbryggar lärosätes- och regiongränser.

¹ Entreprenörskap är mer än företagande och bara en möjlig dimension av nyttiggörande. Entreprenöriella förmågor hos fakultet och studenter (och stödssystem) bör givet förekomma i allt nyttiggörande.

² IVA har samlat entreprenörskapsutbildare från Sveriges lärosäten för Svenska Entreprenörskapsakademien. Över 20 Universitet och högskolor är representerade med spridning över hela landet

- Tydligt mandat och förtroende för att agera som ett centralt verksamhetsstöd och samverkansorgan för innovationsstödsverksamheterna.
- Samlande kraft i att vara en kunskapshub för de centrala kunskapsområdena immaterialrätt, affärsjuridik, statsstödsregler, forskningskommunikation, näringslivets villkor och entreprenörskap.
 - Vilket också skulle ge förutsättningar till att vara en part för att bevaka omvärldens utveckling, utveckla nationella strategier och policyutveckling.
 - Ett samverkansorgan ger förutsättningarna till att initiera strategiska och kritiska tematiska områden och satsningar, akuta som långsiktigt strategiska.
 - Insikten om industrins och näringslivets nytta av akademisk forskning behöver öka och transparensen mellan företag och akademi kan bli bättre. Därav är det viktigt att ge inblick och förstå vilken forskning som pågår inom våra lärosäten. Ett centrum kan vara en möjlig aktör för att skapa och ge denna insikt och öka utbytet mellan parterna.
- Balans och samspel, jämte myndighets- och regionala uppdrag, behöver förstås.
- IVA förordar att bildningen sker med grundförutsättningen att huvudmannskapet utgår från att vara oberoende, neutral och fri från särintressen.

Målsättningar som kan omge ett kunskapscentrum:

- Samla och tillgängliggöra expertis med praktiska och teoretiska kunskaper.
- Stimulera forskning och utbildningar i världsklass.
- Bidra till samhällsutvecklingen och föra en dialog med samhället om dessa ämnen.

Holdingsbolagen och inrättandet av ett finansieringsbolag

IVA stödjer förslaget att ge holdingsbolagen ett bredare uppdrag av samhällskaraktär. Det kommer väsentligt underlätta samverkan med omgivande samhälle.

IVA stödjer förslag om ett utvecklat arbetssätt för att mer privat riskkapital matchas upp mot det statliga riskkapitalet. Det ökar förutsättningarna till ett kompetent ägarskap³ av forskningsresultat vilket är en avgörande framgångsfaktor för att en faktisk kommersialisering blir av. IVA menar att staten som aktör (holdingsbolagsordningen) inte är bästa långsiktiga ägaren men viktig i de tidiga faserna av utvecklingsprojekt. Det är således av yttersta vikt att främja växelverkan mellan offentliga och privata medel.

Rörande förslaget om att för holdingsbolagen inrätta ett nationellt finansieringsbolag, anser IVA att utgångspunkterna, att samla behov och resurser i en organisation för att nå kritisk massa

³ Ägare med kunskap i det relevanta området, med eget riskkapital och entreprenöriell drivkraft och förmåga.

samt att svara upp mot kritiken i Riksrevisionens rapport, är rimliga. Vi ser att ambitionen är god men att ytterligare beredning behövs för att hitta hur lösningen bör se ut.

IVA ser det dock inte som en lämplig väg att centralisera och skapa nya statliga finansieringsorganisationer. Vi menar att de mycket tidiga skedena bör finansieras med närhet till forskarna, entreprenörerna och investerarna då det underlättar i att avgöra och följa utvecklingen. Det är IVAs uppfattning att målet är att renodla och minska antalet av statliga finansieringsinstanser och i högre grad fokusera på samspel med privat kapital.

Ett forcerat införande av finansieringsbolaget riskerar att leda till att de i dag fungerande strukturerna, företrädesvis, vid de större universitetsorterna, kommer att utarmas på kompetens eftersom investerings- och exitbesluten, själva hjärtat i verksamheten, skulle fattas på annat ställe. Förslaget motverkar också utredningens generella ansats att öka legitimiteten och användningen av både innovationskontoren och holdingbolagen. Vilket riskerar att helt motverka det arbete som har lagts ner för att integrera samverkan och nyttiggörande i högskolans verksamhet.

Vi tror inte heller att portföljbolagens utveckling skulle gynnas på kort sikt. Vi rekommenderar därför att ambitionen bör utgå ifrån källan, det vill säga de idag mer framgångsrika holdingbolagen och dess portföljbolag, för att förstå behov och potential i vad ett nationellt finansieringsbolag tillför.

Mot bakgrund av detta kan IVA inte stödja förslaget om att inrätta Finansieringsbolaget. IVA stödjer således utredningens ambition och Riksrevisionens rekommendation att förbättra styrningen, översikten och utvärderingen av statens holdingbolag. Detta borde utan svårigheter kunna åstadkommas utan etableringen av ett finansieringsbolag. Befintliga holdingbolag borde tillsammans med ägaren kunna komma överens om formatet för en årlig gemensam verksamhetsrapport. IVA välkomnar förslaget att det var fjärde år skall göras en extern utvärdering av holdingbolagen.

IVAs medskick är att vi erfarit att flera holdingbolag har lyckats bra med en svår uppgift. Vi menar att det är rimligt att värna den kompetensuppbyggnad och nätverk som har byggts upp, inte minst för saminvesteringar. Vi värnar också att tidiga investeringar, där risken är som högst, sker med regional närhet. Vi välkomnar styrmedel och utvärderingsfaktorer för samarbeten och kunskapsutveckling mellan holdingbolagsverksamheterna.

Immaterialrätt

En avgörande faktor för att forskning ska kunna nyttiggöras är förståelsen och kunskapen runt strategisk och praktisk hantering av immateriella tillgångar inklusive immaterialrättigheter.

IVA kommer därav fortsätta föra frågan, och stödja förslag, som på ett aktivt vis agerar för att öka studenter, forskares, doktoranders och andra anställda vid lärosätenas kunskap om immaterialrättsliga frågor. Liksom att kunskaper fortsätter att utvecklas hos de innovationsstödjande verksamheterna.

Mot bakgrund av detta är det naturligt att IVA också förordar att PRV ges fortsatt och utökat uppdrag för kompetenshöjande insatser inom immaterialrätt. Liksom att den av Sv. Näringsliv framtagna immaterialrättsstrategin⁴ ligger till grund för fortsatt arbete kring de immaterialrättsliga frågorna i Sverige.

IVAs generella kommentarer

Det är uppenbart att utredningen tagit avstamp genom att vara välförankrad i dagens rådande läge och utgått från dess struktur. IVA delar utredarens insikter om att dagens system är utmanande att analysera, att det är fragmenterat och har brister i vad avser nationell gemensam prägel. Den mångfacetterade bilden som hanteras i utredningen har många bottnar vilket IVA understryker och delar insikterna av.

Utredningen och dess förslag begränsades till valda delar av innovationsstödsystemet, innovationskontor och holdingbolag. Liksom att utgångsläget är att utveckla befintliga strukturer. Vilket ger för handen ett inifrån och ut perspektiv.

Sammantaget ser vi att utredningen belyser en flora med avgörande faktorer som kan stärka upp verksamheter för innovationsstödet. Såväl mjuka som hårda mekanismer (attityd, kultur liksom ökade anslag) finns med. Utredningen visar ändå en ett övervägande fokus på struktur (det vill säga om vi organiserar det rätt blir det bra). Medan framgångsfaktorn oftast återfinns i ledning, styrning och erfaren kompetens (det vill säga människorna i systemet och dess förutsättningar att klara uppdraget). Rådande brister behöver givetvis identifieras och finna en lösning.

Det är IVAs tolkning att de innovationsstödjande verksamheterna, vid tillkomst och i nuvarande existens, ska agera stöd och vara katalysatorer för att omsätta forskning till vad som skapar ett faktiskt värde utanför akademien. IVA ser det som avgörande att de i betydligt högre grad omfattas mer av entreprenöriell kompetens och faktisk erfarenhet. Att verksamheterna också formas för att verka i en mer uppsökande form (scouting).

⁴ <https://www.svensknaringsliv.se/fraga/Immaterial%C3%A4tt>

Studenters förmåga att föra ut forskning och kunskap i näringsliv och samhälle kan inte nog betonas. IVA ställer sig mycket positiv till att prioritera resurser och stödinsatser speciellt riktade till studenter.

Av betydelse är också att finna organisations- och samverkansformer för att ge effektivare stöd till forskare. IVAs erfarenheter visar att det finns uppenbara brister i verksamheterna för nyttiggörandeprocessen vad gäller effektivitet och samordning mellan eller inom innovationskontor, holdingbolag, forskare, samverkans- och kommunikationsavdelningar.

En nyckel är att forma innovationsstödet uppdrag med tydligare inramning för att effektivt fylla sin roll i värdekedjan. IVA finner det också som avgörande att främst innovationskontoren blir mer av uppsökande karaktär för ökad genomströmning och samtidigt riktas till att bli mindre förvaltande. Vi ser att det skulle ge ökade resurser för att extrahera det bästa från våra lärosäten. IVAs erfarenhet visar exempel där rådgivare vid innovationskontor inte kan förhålla sig till en uppsökandeverksamhet för att det saknas gemensamma ramverk vilket i sin tur leder till att tid inte kan frigöras och ge fokus på att söka nya talanger och forskning.

Det faktum att organisering och arbetsstruktur inom och mellan varje lärosäte skiljer medför en otydlighet både internt och för omgivningen om vilket erbjudande och stöd som innovationsstödet ger. Förslag om ökad samverkan, tydligare uppdrag i värdevärdekedjan, erfarenhets- och kompetenskrav vid bemanning, förening av innovationskontor för särskilda teman, styrkeområden eller utmaningar har sitt stöd från IVA.

IVA noterar att lärosäten som inte har ett eget innovationskontor och därför hamnar under ett annat innovationskontors upptagningsområde (paraplylösningen som råder idag) inte alltid är i en verklig eller överenskommen förbindelse. Det har resulterat i att forskare fått det betydligt svårare att få snabb och adekvat hjälp.

IVA hade gärna sett att FoU-samverkan med näringsliv och samhälle hade omfattats av utredningen. En viktig del i ett breddat uppdrag kopplat till nyttiggörande är FoU-samverkan med näringsliv och samhälle. En sådan samverkan kan inkludera flera olika insatser varav ökad mobilitet och rörlighet mellan akademi och näringsliv är ett viktigt exempel. För att lyckas med detta och öka rörligheten från akademi till industri behöver en tydlig incitamentsstruktur implementeras vid lärosätena.

Vi konstaterar att internationella jämförelser saknas i utredningen. Många är de genomförda delegationsresorna för internationella studiebesök och inspiration men alltför lite har applicerats i den svenska modellen. Ofta omtalat är det israeliska systemet vilket IVA också gärna framhåller som ett gott exempel att ta efter. Vi menar att det är dags att omsätta insikterna från internationella verksamheter till verklig handling. Av betydelse är att också kontinuerligt följa

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

omvärldens utveckling. En nationell kraftsamling och politisk prioritering kan underlätta denna handling.

En fråga som påverkar och genomsyrar utredningen är lärarundantaget som dock inte berörs eller tas upp. IVA betonar vikten av att värna och vårda lärarundantaget då det utgör en av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar. I takt med utveckling av innovationsstödsfunktionerna behöver därför också lärarundantaget beaktas. IVA vill se att lärarundantaget i högre utsträckning formar innovationsstödet till att vara ett tydligare och mer strategiskt stöd som därmed kan bidra till ökat nyttiggörande.

Utredningen ger oavsett en trovärdig och logisk bild där också det holistiska perspektivet är med. Det inger hopp om en kvalitetssäkrad och verklighetsbaserad utveckling som framåt kan forma strukturerna vid lärosätena till att bli effektivare och mer ändamålsenliga i att verka för landets konkurrenskraft genom att stödja kopplingen mellan forskning och utveckling på ena sidan och välfärd, jobb och tillväxt på andra sidan.

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)

Besöksadress: Grev Turegatan 16, Stockholm
Postadress: Box 5073, 102 42, Stockholm
Telefon: 08-791 29 00

www.iva.se

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

IVAs beredning av ärendet

Utredningens betänkande och förslag har diskuterats inom akademien.

IVAs pågående projekt Research2Business har bidragit med aktuella erfarenheter av samarbete med lärosätens innovationsstödjande verksamheter (innovationskontor och holdingbolag i första hand). IVAs Entreprenörskapsakademi har bidragit i frågor rörande entreprenörskap. IVAs engagemang och erfarenheter med senaste forsknings- och innovationspropositionen och från forsknings- och innovationsprojekten, som genomfördes under 2010-talet, har vägts in i ärendets hantering.

Ärendet har handlagts av IVAs verkställande direktör Tuula Teeri och Malin Mohr, projektledare för IVAs projekt Research2Business.

En särskild beredningsgruppen har satts samman med Maureen McKelvey, Jane Walerud, Stefan Bengtsson, Birgitta Bergvall-Kåreborn, Sara Mazur, Klas Moreau, Victoria Van Camp, Anders Gezelius, Claes de Neergaard, Mathias Uhlén och Staffan Truvé som lämnat synpunkter. Beslut i ärendet har tagits av IVAs verkställande direktör Tuula Teeri.

Stockholm den 22 april 2021

IVA

Tuula Teeri
Verkställande direktör

Stockholm den 22 april 2021

IVA

Malin Mohr
Projektledare

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

Om Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)

I 100 år har IVA varit en mötesplats för Sveriges framtid. IVA samlar kompetens och erfarenhet från cirka 1 300 invalda akademiledamöter och 250 företag. Vi bygger broar mellan näringsliv, offentlig verksamhet, akademi och politik.

IVA är ett lättillgängligt expertorgan fristående från enskilda intressen, ideologier och partipolitik. Vi tror på och verkar för människans förmåga att bidra positivt till samhället genom teknisk och ekonomisk vetenskap.

Om IVAs projekt Research2Business (R2B)

Projektet katalyserar och skaffar sig insikter om samverkan mellan forskning, näringsliv och samhälle. Avsikten är att öka förmågan att omsätta akademisk forskning till innovation, konkurrenskraft och samhällsnytta.

R2B utgör en plattform för mötesplatser och aktiviteter som främjar samverkan mellan forskare och beslutsfattare i företag och organisationer. Vilket till exempel lett till ett ökat genomflöde av forskningsprojekt vid samtliga innovationskontor och holdingbolag som projektet samverkar med. Samverkan har också utvecklats med rektorer, samverkans- och kommunikationsavdelningar. IVA har med R2B kontakt med 32 av lärosätena. Projektet startade upp 2018 och har ett långsiktigt perspektiv om 10 år.